

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Začátek i konec, oboje potřebuje péči

Závěrečná práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství

Marcela Sasková

Mgr. Lenka Nádvorníková, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Zadání závěrečné práce

Začátek i konec, oboje potřebuje péči

<i>Jméno a příjmení:</i>	Marcela Sasková
<i>Osobní číslo:</i>	P18C00024
<i>Studijní program:</i>	DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
<i>Studijní obor:</i>	Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2018/2019

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Zpracovat pedagogický projekt s cílem rozvoje mezigeneračního soužití dětí mladšího školního věku a seniorů.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metoda: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- BERTINI, K., 2013. Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0478-7.
RABUŠICOVÁ, M., KAMANOVÁ L., PEVNÁ, K., 2000. O mezigeneračním učení. Brno: MU. ISBN 978-80-210-5750-0.
VÁCHA, M., 2008. Místo, na němž stojíš, je posvátná země: O kruhu úcty k člověku, přírodě a celému vesmíru. Český Těšín: Cesta. ISBN 978-80-7295-104-8.
VÁGNEROVÁ, M., 2000. Vývojová psychologie. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-308-0.
KALVACH, Z. aj., 2004. Geriatrie a gerontologie. Praha: Grada. ISBN 80-247-0548-6.

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Nádvorníková, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

20. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

18. května 2020

Marcela Sasková

Poděkování

Mnohokrát děkuji paní Mgr. Lence Nádvorníkové, Ph.D. za rady, trpělivost a podporu při zpracování závěrečné práce.

Anotace

Předmětem závěrečné práce je projekt, jehož smyslem je posílit sociální vazby mezi dětmi a seniory formou vybraných volnočasových aktivit, které interaktivně rozvíjejí jejich komunikační, fyzické a paměťové schopnosti.

Cílem pedagogického projektu je rozvoj mezigeneračního soužití dětí mladšího školního věku a seniorů.

Klíčová slova

Zájmový kroužek, dítě mladšího školního věku, senior, mezigenerační setkávání, pedagogický projekt.

Annotation

The subject of this closing work is a project, whose purpose is to strengthen the social ties between children and seniors via chosen leisure activities, which interactively cultivate their communicative, physical, and memory capabilities.

The goal of this pedagogical project is the development of multigenerational coexistence of younger school-age children and seniors.

Key Words

Interest group, younger school-age child, senior, multigenerational encounter, pedagogical project.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
1.1 Stárnutí.....	10
1.2 Pozitivní náhled na život.....	11
1.3 Mezigenerační učení.....	13
1.4 Mladší školní věk	13
1.5 Role vychovatelky ve školní družině.....	14
1.6 Hudební činnosti ve školní družině	16
1.7 Rukodělné činnosti ve školní družině.....	16
1.8 Literárně dramatické činnosti ve školní družině	17
2 PEDAGOGICKÝ PROJEKT.....	18
2.1 Harmonogram projektu.....	18
2.2 Materiální a finanční zajištění	19
2.3 První část projektu	19
2.4 Druhá část projektu.....	20
2.5 Třetí část projektu.....	22
2.6 Průběh realizace projektu.....	23
2.7 Hodnocení	24
ZÁVĚR.....	26
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	27
SEZNAM PŘÍLOH.....	28

ÚVOD

„Síly lásky a péče, které vytvářejí struktury a smysl rovněž pomáhají utvářet důvody své existence (Bertiny 2013, s. 190).“

Téma závěrečné práce je autorce blízké z několika hledisek. Sama pracuje jako vychovatelka ve školní družině a asistentka na základní škole. Každodenní práce s dětmi mladšího školního věku jí umožňuje vhled do dětského vnímání okolního světa. Psychická i tělesná vyspělost se u dětí různí. Mezi dětmi se stále častěji projevuje labilita nervové soustavy, která se projevuje kolísáním pozornosti a nestálostí zájmů. Povídání, aktivity nebo témata spojená s prarodiči, stárnutím, stářím a smrtí se u dětí často setkávají s nechutí, odporem nebo smutkem. Rodina s více generacemi se v dnešní době vidí zřídka. Proto se autorka rozhodla využít pozitivního přístupu, který denně uplatňuje jako asistent a využít různé aktivity ve školní družině jako odrazového můstku k otevření mezigeneračního střetnutí, ukázat dětem svět starších lidí a jak je důležitý humor a radost ze života. Tento prostor by sloužil rovněž jako nepostradatelné předávání životních zkušeností a moudrosti.

Škola, na které autorka působí, postrádá řadu zájmových kroužků. Rukodělné činnosti, literárně dramatická činnost nebo hudební kroužek. Cílem pedagogického projektu je využít krásného adventního času a ve slavnostním duchu děti motivovat k návštěvě seniorů, kde by děti dotazováním zjistily, jakým zájmovým činností se senioři věnují ve volném čase a vyrobily jim drobné dárky a připravily společné aktivity, aby se senioři mohli stát více než diváky. Dále je cílem posílit vzájemné vztahy a komunikaci mezi dětmi a vytipovat, do jakých aktivit ze tří nabízených činností by se děti rády a s chutí zapojily. A v neposlední řadě zjistit, zda by stálo za to, otevřít pro děti zájmový kroužek s pravidelným mezigeneračním setkáváním.

Pedagogický projekt je rozdělen do dvou částí. Teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá objasněním pojmů stárnutí, pozitivního náhledu na život, mezigeneračního učení, dětmi mladšího školního věku a role vychovatelky a aktivit ve školní družině. Praktická část obsahuje harmonogram projektu, tři dílčí části projektu, realizaci průběhu projektu.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Stárnutí

„Smích, humor a hravost je cosi, oč člověka nemůže připravit inflace, stáří ani nemoc. Velmi stará žena umírala a u jejího lůžka se shromáždila skupina studentů medicíny vedená profesorem. Žena otevřela oči a řekla "baf“ (Nešpor 2002, s. 12).“

Stárnutí probíhá od početí, ale projevem bývá až snižování tělesných funkcí. Proces stárnutí se odvíjí od přirozené délky života, přestává spolehlivě fungovat organismus, odolnost a pružnost. V tělesných projevech je významná změna výrazu obličeje, změny postoje a chůze, dochází k úbytku svalové hmoty, ke změnám smyslového vnímání, ubývání celkové tělesné vody, což seniory znevýhodňuje ve srovnání s mladšími jedinci (Kalvach 2004, s. 99 – 101).

K oblíbeným aktivitám seniorů patří mozkový trénink. Učení dává smysl tehdy, je-li propojeno více smyslů, zvuk, zrak, řeč i činnost. Mozkový trénink posiluje vnímání, koncentraci, nacházení slov, schopnosti postřehu, formulování, vyjadřování, logické uvažování, fantazii a tvořivost. Obsahuje různé metody, jako jsou šachy, luštění křížovek, samostudium, problémové diskuse, jakými jsou např. řešení matematických úloh, kurzy psaní, slovní hry, poznávací zájezdy, taneční aktivity, práce s počítačovými programy. Aktivita je pro člověka prostor, kde se projevuje jeho osobnost. Jiná je aktivita člověka racionálního, který více přemýšlí a experimentuje, a jiná u člověka citově založeného, který vše silněji prožívá, směje se i pláče. Jinak se projevuje člověk aktivní, jenž má život pod kontrolou, je rozhodný a ví si rady, dokáže si sám najít svou cestu, jinak člověk pasivní, který čeká na to, co se s ním bude dít, přijímá ochotně to, co pro něj připraví druzí. Jedinečná životní zkušenost ovlivňuje zájem konkrétního seniora o určité druhy činnosti a odmítání činností jiných (Kalvach 2004, s. 436 – 443).

K udržení hodnotného života ve stáří poslouží pravidla pěti „pé“ - perspektiva, pružnost, prozíravost, porozumění pro druhé, potěšení (Kalvach 2004, s. 110).

Perspektiva: Lásky, umění a ochrana přírody patří v osobním životě k nejhodnotnějším oporám sebevýchovy v časové perspektivě naděje. Všechny spějí k přežití (Kalvach 2004, s. 110 – 113).

Pružnost: Dobrou adaptaci i ve vyšším věku zajišťuje udržení pružnosti chování a myšlení. Jedinec umí přizpůsobovat své prožívání, myšlení a jednání změnám situace.

Je schopen sebekritiky i ochoten opustit vlastní stanovisko, jestliže uzná, že není správné (Kalvach 2004, s. 110 – 113).

Porozumění pro druhé: Na starší generaci se obvykle kladou větší nároky na porozumění druhým a na vzájemnou toleranci. Rozdílné hodnocení věcí bývá zdrojem konfliktu. Není výjimkou, že starší člověk prožívá napětí, pokud je svědkem toho, jak nešetrně se zachází s určitým předmětem. Překážky kladené na cestě ke vzájemnému porozumění, jakou je sobectví, závist, žárlivost, podezíravost nebo netečnost, nejsou přímým důsledkem stáří. V jakémkoliv společenství pomáhá v přizpůsobení dobrá nálada, se kterou se lépe daří rozumět druhým. Porozumění se daří tam, kde je příjemná atmosféra (Kalvach 2004, s. 110 – 113).

Potěšení: Nedostatek radosti je jako nedostatek vláhy, vyprahlost, která se dříve nebo později projeví, i kdyby všeho ostatního bylo nadbytek. Záleží na potřebách jednotlivců, jaké zdroje potěšení jim přináší radost. Kontakt s lidmi, s živou i neživou přírodou, umění, knihy, sbírky, rukodělné činnosti, ale třeba i pes, kočka, nový oděv, zpestření jídelníčku, cestování. Zdroje radosti jsou důležité pro každého. Někteří senioři se tvrzením, že už nic nepotřebují, vzdávají zdrojů z potěšení z obavy, že by obtěžovali, nebo z přílišné skromnosti. Zejména ve zdravotnictví a sociální péči nelze zavírat oči před těžkostmi, které může přinést nemoc z osamění (Kalvach 2004, s. 110 – 113).

Prozíravost: Schopnost vidět dál než pouze v rozsahu dané situace, ze které pramení poučení z vlastních chyb, jenž prozíravý člověk už neopakuje a věří tomu, co ví, a tím se stává moudřejším (Kalvach 2004, s. 110 – 113).

1.2 Pozitivní náhled na život

„Jedním z velkých životních darů je, že se jako lidé můžeme rozhodnout pro změnu. Pro dítě vyrůstající v násilnické a chaotické domácnosti bývá nejlepší způsob, jak se udržet v bezpečí, prostě splynout s prostředím (Bertiny 2013, s. 186).“

Ne každý má to štěstí, se narodit do milující rodiny. Pokud dítě vyrůstá bez lásky a péče, v událostech plné traumat, je pravděpodobné, že bude ovlivněno nesouladem a svárem. Až dítě dospěje, může se rozhodnout pro odlišný způsob života (Bertiny 2013, s.186).

„Každý jednatel má vlastní jedinečnou dráhu, jež se nebude shodovat s životní cestou žádného jiného člověka (Bertini 2013, s. 94).“

V životě existují i pozitivní věci, není jen beznaděj, ale také naděje. Neexistuje jen smutek, ale také radost. V životě se nesetkáváme jen s nenávistí, ale i s láskou. Na světě není jen narcismus, zlost a vztek v rámci snah o pomstu, ale i odpuštění a empatie. Neobklopuje nás jen vychytralost, ale také moudrost, přátelství, morální motivace, spiritualita, vděčnost (Křivohlavý 2015, s.189).

Důležitá je činnost, zájem, nebo dokonce velké nadšení. Zažít příval nadšené aktivity znamená žít naplno. Ta musí přesahovat naše schopnosti a dovednosti, musí být pro nás výzvou, jež nejsme schopni odolat, dokud to nebude silnější než žádoucí odpočinek. Stává se naším "motorem" (Křivohlavý 2015, s. 173 – 174).

Člověku je dobře, když má pro co žít, zná cíl svého snažení a při uskutečňování tohoto cíle dochází k uspokojení, k pohodě. Velkým prvkem ovlivňujícím to, zda se člověk cítí dobře nebo špatně je síla naděje a síla vlivu, např. vlivu humoru i v těžkých situacích (Křivohlavý 2015, s. 185 – 187).

Smích je starší než řeč a je vrozený. O jeho kladných účincích na celkové zdraví vědí lékaři ze všech koutů světa, kteří je využívají k léčbě. Posiluje imunitu, což zvyšuje odolnost vůči infekcím a nádorům. Úsměv stmeluje kolektivy, ve správnou chvíli umí prolomit ledy v mezilidských vztazích. Úsměv a smích lidem prospívá (Nešpor 2002, s. 11 – 12).

Smích a pohyb uvolňují nahromaděné emoce. Také řeč - svěření, aktivní tvorba - básně, zpěv nebo pasivní činnost - poslech hudby a četba. Potlačená emoce se může projevit strachem. Způsobuje vnitřní napětí duševní nepohodu (Nešpor 2002, s. 34 – 35).

Nevhodnými vtípkami se může někomu i ublížit. Je proto dobré myslet na to, že vyřčené slovo, nelze vzít zpět a zkusit se vcítit do situace druhých. A umět se slovně bránit nevhodným žertům. Např. slovy: "To není žádná legrace" (Nešpor 2002, s. 46).

„Přístup, který lidem pomáhá, je používání smíchu a humoru v těžkých dobách, krizích a těžkostech. To vede k lepšímu zvládnutí stresu a vyšší odolnosti (Nešpor 2002, s.132)“.

Další důležitý prvek, který kladně ovlivňuje duševní zdraví je projev vděčnosti, za přežití nebo za to, co bylo zachováno, že život se dá chápat jako dar i síla k životu, Vhodným smysluplným prožitkem dne by mohlo být psaní deníku s možností zápisu životních událostí, tak i každodenní dávky vděčnosti. Využít se dá i v pedagogice k výchově mladé generace. S vděčností se lidé nerodí, získává se během života (Křivohlavý 2015, s. 175 – 176).

1.3 Mezigenerační učení

Mezigenerační učení se neděje ve škole. Je to proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompenzací z každodenních zkušeností nebo činností v práci, v rodině a ve volném čase. Učení skrz nápodobu, vyprávěním, aktivním vyhledáváním obsahů, pozorováním (Rabušicová 2016, s. 29 – 33).

Vnoučata se s prarodiči setkávají nejvíce v dětství. Oblíbený postup v učení je vtipem. Díky příjemně navozené atmosféře přirozeně nastává převzetí mnoha názorů a zkušeností. Učení mezi nimi se během života obměňuje. Prarodiče dokážou pomoci i na úkor svého volného času a vnoučata jsou si toho vědoma a v dospělosti jim to nahrazují pomocí a svou přítomností a péčí (Rabušicová 2011, s. 155).

Při setkávání dochází u obou generací k nárůstu pocitu radosti a sebedůvěry. U mladší generace je jako pozitivní výsledek vnímán rozvoj sebevědomí a dovedností. U seniorů zase dochází ke snížení izolace, a proměně hodnotového žebříčku (Rabušicová 2011, s. 161).

1.4 Mladší školní věk

„Rozumový vývoj dítěte silně ovlivňuje prostředí, vyučování, příprava na vyučování i činnosti, jimž se dítě věnuje ve volném čase (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 27)“.

Desetileté děti umí posoudit skutečnost podle více možností. Rozumí tomu, že osoby i situace mohou být různé. Dokážou respektovat i zájmy ostatních osob a pochopit rozdíly v možnostech sourozenců různého věku, ale emočně je nejsou schopné tolerovat. Rovnostářství je typickým vývojovým projevem tohoto období (Vágnerová 2000, s. 148).

Jistota, kterou dodává rodina, dovoluje dítěti, aby se rozvíjelo ve vztazích se spolužáky, kteří se stávají důležitějšími, aby jednou dokázaly rodinu nahradit. Potřeba kontaktu s vrstevníky je nejvýznamnější potřebou školního věku. Působení vrstevnické skupiny může do jisté míry vyvažovat nepříznivé vlivy rodiny. Potřeba citové jistoty a bezpečí by měla být uspokojována v rodině. Spolužáci, kamarádi, sourozenci poskytují dítěti podporu v různých životních situacích, umožňují sdílet a sdílet různé problémy, které se s dospělými nedají řešit, projevují mu solidaritu. Ve vrstevnické skupině se děti učí jiným způsobům chování než doma nebo ve škole. Vztahy s ostatními dětmi jsou symetrické, všichni mají obdobné role a kompetence, a tak je učení na této úrovni většinou snadnější a samozřejmější (Vágnerová 2000, s. 191–192). Oblíbenost je poutána s kamarádkým chováním, komunikací, smyslem

pro humor, pozitivním přístupem k životu, otevřeností a ochotou pomáhat (Vágnerová 2000, s. 247).

1.5 Role vychovatelky ve školní družině

Školní družiny fungují již od roku 1931 a jsou zařízením pro výchovu dětí mimo vyučování. Mají plnit vzdělávací cíle dle školského zákona. Zastávají důležitou roli i v prevenci negativních sociálních jevů, v rozvoji sociálních i osobních schopností v překonávání překážek. Posuzování vychovatelky začíná vnějším vzhledem. Oblečení je její vizitkou a mělo by být střízlivé a pohodlné. Šperky by neměly ohrožovat bezpečnost dětí. Líčení by nemělo být výrazné. Správný postoj těla podtrhuje autoritu. Hlas by měl být klidný a vzbuzovat důvěru. Gesta jsou leckdy více nežli dlouhá souvětí. Úsměvem může vyjádřit pochvalu i souhlas s činností. Mezi vychovatelkou a dětmi dochází postupným sbližováním k citovému vztahu, který může kladně i záporně ovlivňovat vývoj osobnosti dítěte. Kladný vztah s vychovatelkou může přenést přízeň na celou školu. Podle informací dítěte si vytváří názor i rodiče. Vychovatelky kooperují se zákonnými zástupci, jejichž hlavním požadavkem je smysluplná náplň volného času a výchova k volnému času. Bez souhlasu rodičů nelze nechat děti dělat domácí úkoly, jejich zhotovení je možné pouze po 15. hodině, tj. po odpočinkových činnostech. Školní družina není pokračováním vyučování, i když učitelé a vychovatelé by měli spolupracovat a vzájemně se respektovat. Zájmové aktivity, rekreační a klidová činnost doplňují důležitou výchovnou činnost rodiny a školy, která je vizitkou obce (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 32 – 34).

Vychovatelka by měla umět aktivně naslouchat, splňovat odborné vzdělání s dostatkem námětů, čím vyplnit volný čas a být empatická k dětem kamarádká, musí se stále vzdělávat a být připravena na otázky a situace, které by nečekala. Dětem radí a má odlišnou roli, než učitelé ve škole. Má za děti i při každé hře, která nemůže být vynucena, právní a morální odpovědnost. Hra bývá plná taktik i podvádění. Ve hře jsou řešeny v životě existující rozpory mezi výhrou a prohrou. Hra je pohybová aktivita s uzavřeným dějem, pro jednoho i více lidí se soutěží i spoluprací. Hra plná napětí, radostí, motivací k aktivitě, má daná pravidla (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 93 – 94).

„Rodiče, cvičitelé, učitelé, vychovatelé si někdy neuvědomují, jak důležitý a silný, až nebezpečný nástroj mají k dispozici. Do světa hry lze pozvat dítě, které je ve stresu a má „černý den“. Vychovatelka může vybrat hru a zařadit takové dítě do funkce, v níž vyhraje. Je v její moci prostřednictvím pohybové hry ten černý či šedý smutný den změnit v krásný

s pocitem pohody a štěstí z vítězství a úspěchu. Prožitý pocit pohody nekončí s ukončením hry. Pocit pohody a štěstí zůstává dlouho v podvědomí hráče (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 94). "

Důležité je, aby se dítě ve škole nevžilo do role outsidera, který bude přesvědčen, že nemá cenu se o nic snažit. Dítě se pak uzavírá do sebe. Vychovatelka by měla pochopit, co žák v daném okamžiku cítí a co si skutečně myslí. Je umění vycítit, kdy je potřeba zlepšit dětem náladu a jak. Je důležité hledat pro dítě nějaký cíl a smysl. Pobídka je pokyn, návod k možné činnosti a motiv je navození vnitřní pohnutky k dosažení cíle. Přesvědčení obsahuje silnou motivační stránku, která tvoří představu o tom, co je a není správné. Hodnoty, se kterými se dítě nezvnitřnilo, nevedou k správnému chování a nepůsobí jako motiv. Dítě, které si může svobodně vybrat z možností, se také učí vzít odpovědnost za své rozhodnutí do svých rukou a objeví v tom smysl. Autoritářsky vnucené hodnoty, nejsou hodnoty dítěte. Kladný přístup k životu se tvoří v rodině a později ve škole. Významným prvkem práce ve školní družině je kvalita sociálních vztahů mezi dětmi, které jsou vychovatelem vedeny ke schopnostem vyjádřit odlišný názor vrstevníka a odolat jeho tlaku, chovat se nevhodným způsobem, požádat o laskavost nebo pomoc, zahájit rozhovor, pozvat kamaráda ke společné hře, pochválit druhého a přijmout pochvalu. Vychovatelka má jít vždy příkladem a cílí k smysluplnému trávení volného času a k vytváření podnětného a bezpečného prostředí, pomáhá rozvíjet osobnost dětí, samostatnost a schopnost projevovat se jako samostatná osobnost a motivovat k činnosti. Motivace znamená vyvolání zájmu, nabízí důvod k učení nabízené aktivity. Udržuje činnost ubírat se tím správným směrem k potřebám dětí. Jsou to potřeby jistoty, bezpečí, lásky, pochvaly, uznání, poznávat a získávat nové zkušenosti (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 67 – 69).

„Potřeba se projevuje nedostatkem něčeho nebo přesycením něčím. Přirozenou lidskou snahou je uvést stav do rovnováhy – tedy i volnočasovými aktivitami (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 67)."

Pokud se činnost stává pro dítě důležitou v žebříčku hodnot, byla motivace správná. Pokud dítě bude v aktivitě úspěšné, příště ji zopakuje. Zařazujeme takové zájmové aktivity s rozhodovacími procesy, jež určují, co má dítě zvládnout a které posilují žádoucí chování. Nejlepší motivace je samotná radost z aktivity. Úspěch, jehož měřítkem je ocenění ostatních, povzbuzuje k odhodlání se dál učit. Dítě přijímá z okolí takové jedince, kteří mu pomáhají. Opak motivace je demotivace vyjádřena ironií, zesměšněním nebo výtkou. Pokud jsou děti neaktivní, může to být důsledek, že jim vychovatelka nenabídla činnost, která by je zaujala. Může to být rozhovor dětí o svých zážitcích a zkušenostech, vlastní činnost s průběžnou

motivací vychovatelky. K dlouhodobým činnostem má vychovatelka zdůraznit, co se má dělat a jak. Děti rády vidí názorný příklad. Při zájmových činnostech převládá vlastní aktivita dětí, která jim přináší radost a uspokojení. Aktivním odpočinkem je pobyt venku jako organizovaná nebo spontánní činnost. Odpočinkové činnosti mají obnovit energii. Způsob odpočinku, rekreace a zábavy se odráží ve studijních a pracovních výkonech člověka. Vychovatel, který má děti rád, dokáže s nimi vytvořit kladné vztahy a dokáže si získat jejich důvěru. Hodnotné a trvalé celoživotní zájmy mohou kladně ovlivňovat partnerské vztahy a výchovu dětí v rodině (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 77 – 81).

1.6 Hudební činnosti ve školní družině

Při hudebních aktivitách by se mělo vzpomenout na lidové písně, které dokážou zaujmout i starší děti, v případě předložení přesvědčivým způsobem.

- Hudba k poslechu

Poslech hudby by měl být zaručen klidným prostředím a pravidelným okamžikem. Může být použita jako kulisa k různým aktivitám.

- Hudba k tanci

Děti se od malička rády pohybují při tanci, což vytváří příznivou náladu. Také moderní tanec sbližuje nejméně dvě osoby.

- Zpíváme a hrajeme

Nejbližším hudebním nástrojem je mluvené i zpívané slovo. Školní družina se nevyrovná hudebním školám, ale může dětem při správném načasování přinést radost a uvolnění. Hudební nástroje by měly být součástí výbavy každé družiny (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 104 – 105).

1.7 Rukodělné činnosti ve školní družině

V mladším školním věku jsou rukodělné činnosti nezastupitelné ve vývoji dětské osobnosti. S drobným materiálem nacvičují děti navlékání, propichování, stříhání, slepování. Modelováním se učí děti válet, hníst, vykrajovat, modelovat. Papír použijí ke stříhání, slepování, řezání. S textilem se dá nacvičit uzlování, háčkování a vyšívání. Velmi oblíbené u chlapců jsou stavebnice, jež rozdělujeme na konstrukční (Merkur, Duplo, Lego), spojovací (Unicef, Alfa) plošné (mozaiky z různých prvků, puzzle) a prostorové (kostky). Jejich význam spočívá hlavně v rozvoji jemné motoriky dítěte. Rukodělné činnosti prohlubují tvořivost

dítěte a některé charakterové vlastnosti, trpělivost, pečlivost, cit pro materiál, estetické a prostorové cítění a přesnost. Dítě získává nové zkušenosti, praktické dovednosti, učí se novým pracovním postupům. Je výborné, pokud se v dítěti ukotví některé pracovní návyky, zacházení s pracovním náčiním, upevnění pracovní morálky, úsporné zacházení s materiálem, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci a úklidu. Děti by na některé činnosti měly mít i pracovní oblečení (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 99 – 102).

1.8 Literárně dramatické činnosti ve školní družině

Při dobrém vedení literárně dramatické výchovy se již po uvolňovacím cvičení zpříjemňuje klima ve skupině. Děti se přijímají takové, jaké jsou, s citlivostí a empatií přirozené autority. Dramatická výchova je přímou zkušeností, prostředkem ke hře, k tvorbě divadelního představení nebo veřejného vystoupení. Dítě získává pocity a prožitky v dané situaci a hledá nové nápady k aktivitě. Části dramatické výchovy mohou ovlivňovat průběh celého pobytu dítěte ve školní družině. Uplatnit se mohou i při přípravě na vyučování. Pomáhají předvádět, zapojovat fantazii a tvořivost, mohou improvizovat část předváděné knihy, literárních či pohádkových postav. Cvičení na rozvoj komunikačních dovedností jsou mimořádně důležitá jako základ pro komunikaci s partnerem. Řeč předbíhá neverbální komunikaci, rozhovory pomocí zvuku, navozování kontaktu očima, hra na slepce. Ke komunikaci patří i naslouchání. Ve skupině k lepší a vyrovnané komunikaci využíváme posed v kruhu. Ve spontánních činnostech se rozvíjí fantazie, tvořivost a empatie. Dále se může využít práce s knihou, prohlížení knih a časopisů. Výběr textu, navození atmosféry při předčítání příběhu dětem, by měla navozovat další činnost (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 109 – 113).

„Naše školství stále věnuje méně prostoru řeči mluvené a upřednostňuje psanou formu řeči. Dramatická činnost ve školní družině má možnost tento handicap vyrovnat, proto jsou cvičení na rozvoj komunikativních dovedností (verbální i neverbální) mimořádně důležitá. Jejich základem je komunikace a kontakt s partnerem. Neverbální komunikace předchází komunikaci řečovou. Z cvičení je až na výjimky vyloučeno slovní dorozumívání. Patří sem neverbální dialogy, cvičení kontaktu a skupinového cítění (poznávání po hmatu, navazování kontaktu očima, zrcadla, rozhovory pomocí zvuků). Některá cvičení působí velmi silně na city, jiná vyžadují poměrně dlouho času, proto je spíše zařazujeme jako samostatnou řízenou činnost (Hájek, Pávková a kol. 2007, s. 111).“

2 PEDAGOGICKÝ PROJEKT

Předložená závěrečná práce se zabývala zmapováním zájmu o konkrétní dětský volnočasový kroužek. Cílem projektu bylo pomocí různých aktivit a po předchozí teoretické přípravě umožnit, pro obě strany, příjemné a obohacující setkání dětí a seniorů.

Přínos projektu lze spatřovat stmelením dětí při výběru jednoho ze tří kroužků, a vyzkoušením literárně dramatické, hudební a rukodělné činnosti. Literárně dramatický kroužek umožňuje zapojení do literární výchovy, dramatické výchovy, hudební výchovy, výtvarné výchovy, grafomotoriky a v neposlední řadě i do tělesné výchovy.

Cílovou skupinou byly mladší školní děti ze ZŠ v Liberci a skupina seniorů z Domu seniorů z Liberce.

Interaktivní činnosti byly rovněž zaměřeny na kreativitu, rozvoj komunikačních dovedností mezi vrstevníky a pochopení rozdílností mezi generacemi.

2.1 Harmonogram projektu

Primárním záměrem projektu bylo stmelit kolektiv dětí ve školní družině, vzbudit v dětech zájem o nabízené aktivity a potěšit seniory v Adventním čase vyrobeným dárkem.

Na začátku projektu bude potřeba souhlas od vedení školy a domluvit se, dokdy bude potřeba akci vložit ke schválení do měsíčního plánu školy. Autorka bude kontaktovat Dům seniorů a domluví schůzku na třetí čtvrtek v měsíci. Připraví pro rodiče informace, potvrzení o možnosti účasti mezigeneračního setkání. V druhém týdnu děti přinesou zpět do školy souhlas o možné účasti v Domě seniorů podepsané od rodičů. Předpokládá se, že deset dětí do domova seniorů z různých důvodů nepůjde. Těch deset dětí bude mít domluvenou na termín setkání, náhradní družinu. A předpoklad dvacet dětí je optimální, protože asi dvacet seniorů přijde na setkání. Je potřeba nahlásit vedení školy účast na projektu, a jelikož by mohly mít děti zkrácené vyučování, tuto informaci předat písemně třídním učitelkám.

Projekt je určen pro smíšenou skupinu třiceti nejstarších dětí z různých tříd z celé školy ve školní družině. Jedná se o čtvrtý a pátý ročník z běžných tříd a Montessori. Projekt bude probíhat v obvyklé třídě, která je největší ze všech oddělení. Velký prostor využijeme. Zimní období a sychravé počasí vytváří příležitost k dlouhodobému projektu na tři týdny, tzn. na třicet hodin. Vzhledem k harmonogramu školní družiny bude každodenně projekt zařazen

do odpočinkových činností v časovém rozmezí mezi 13:00 – 15:00. Bude rozdělen do tří částí.

První hudební, druhá rukodělná a poslední literárně dramatická. Každá aktivita bude probíhat týden.

2.2 Materiální a finanční zajištění

Autorka projektu nakoupí jízdenky na MHD na cestu do Domu seniorů a dekorační vánoční papír z vlastních finančních zdrojů. Další potřebný materiál bude pocházet z běžné výbavy ŠD a nebude potřeba ho financovat. Lepidla, štětce, karton, papíry, lepicí páska, barevné papíry, nůžky, a materiál ze skladu ŠD - provázky, příze, látky, šití (jehly a nitě).

2.3 První část projektu

Při každodenním pravidelném setkání v kruhu a po krátkém dechovém cvičení, nádechu i výdechu nosem, budou děti vnímat asi minutu ticho a autorka projektu poté začne první hudební část vyprávěním o hudbě, že odjakživa na všech kontinentech, od pravěku až dodnes rodiče svým dětem zpívali. Hudba také léčí, zmírňuje strach, zlepšuje náladu, usnadňuje a rozvíjí komunikaci, zlepšuje paměť i pozornost. Nejen pro děti má hudba velký smysl.

Dále autorka přednese dětem citát od Platóna: „*Hudba a rytmus nacházejí cestu k nejskrytějším místům duše.*“ Autorka seznámí děti s tím, kdo byl Platón a rozebere obsah citátu. Autorka projektu zazpívá dětem píseň Ach synku, synku. A pak autorka nechá děti hádat, čím to byla nejoblíbenější píseň. Dále autorka bude zpívat s dětmi písničky, které samy navrhnou. Autorka navrhne dětem, že by bylo dobré potěšit písničkou starší generaci v domě seniorů.

Úterý:

Na setkání v kruhu bude autorka vést s dětmi rozhovor o tom, jak náročná je péče o geriatrické pacienty, a že ten, kdo pracuje v Domovech pro seniory, se setkává s osamocením, chronickými nemocemi, s bolestí i se smrtí. Trpělivost, tolerance, citlivý přístup a drobné každodenní radosti mohou zdravotní stav zlepšit. Autorka bude děti motivovat, že k té radosti seniorů mohou přispět a potěšit návštěvou seniory a zlepšit jim tím náladu. Přinést i nějakou maličkost a vykouzlit úsměv na rtech.

Středa:

Hned v úvodu po rozezpívání, zazpívá autorka dětem dvě písně: Travička zelená, Běží liška k Táboru, které děti i senioři určitě znají. Autorka navrhne dětem, že pokud si některou z

písní natrénují, mohou si jí zazpívat společně v Domě seniorů. Děti by mohly nacvičit scénky z lidových písniček, protože se dědí z generace na generaci a je to náš národní poklad. Autorka doufá, že se děti nápadem nadchnou.

Čtvrtek:

Po odpočinku při setkání v kruhu budou zkoušet taneční prvky, poskoky, úkroky a otočky. Děti budou mít prostor na nacvičování společné písně. Dále budou trénovat mimické pohybové scénky pro seniory, kteří budou přizváni do programu dětí a hádat podle scénky název lidové písně. První píseň předvede autorka s červeným šátkem a děti budou hádat, o jakou píseň jde.

Pátek:

Poslední hodiny prvního týdne, při setkání v kruhu budeme vnímat zvuk kolem nás. Pustíme si zvuk praskajícího zdiva, požáru, rozbíjejícího se skla nebo poslouchat zvuky ve třídě a zaznamenávat ho pomocí citoslovcí nebo barev do výtvarné podoby. Mezitím, co budou děti malovat, autorka připraví doprostřed kruhu krabice s látkami, aby se v dětech probudila zvědavost. Po pochvale nad pěknými výtvary autorka doporučí dětem, že by mohly obrázky posloužit i jako pěkné hádanky. Třeba, že by se daly vzít i do domova seniorů. Bude jim oznámen termín setkání v domě seniorů. Dále autorka projektu zjistí od dětí, zda by chtěly v dalším týdnu zkusit ušít i nějakou maličkost jako dárek pro seniory nebo i rodičům. Autorka požádá děti o zavření očí pro zvýšení napětí a po otevření krabice si děti budou smět vybrat a vytřídit látky na příští týden, aby se těšily a mohly přemýšlet, co asi ušijí. Děti si rozeberou připravené lístečky pro rodiče o souhlasu s návštěvou v domě seniorů.

2.4 Druhá část projektu

Pondělí:

Děti již budou vědět, jestli se zúčastní setkání v domově seniorů. Pravidla zůstávají stejná jako minulý týden. Každý den se budeme setkávat v kruhu při společném rozhovoru, četbě, či dechovém cvičení. Děti bývají rozverně a hlučné, po vyučování touží po uvolnění. Bývá obtížné je navrátit k soustředění. Děti budou seznámeny s tím, že je tento týden čekají rukodělné práce, šití a výroba přáníček, aby každý senior obdržel dárek. Budou mít různé možnosti činnosti. Autorka děti povede k šetrnému hospodaření s materiálem. Děti budou mít na výběr z více motivů. Autorka má obavy, zda děti zvládnou pro domluvenou skupinu dvaceti seniorů ručně vyrobit dárek pro každého. A jestli děti, které budou dárky s chutí a radostí připravovat, budou mít možnost dárek předat při osobní schůzce. Autorka se obává,

že děti, které nedisponují solidaritou ke starší generaci, bude těžké motivovat a určitě ani nebudou chtít seniory navštívit. Mělo by to být dobrovolné rozhodnutí. Nadšení kolektivu pro dobro by je mohlo strhnout. Pokud by je neupoutalo, budou mít možnost tvořit dárky a přání pro své blízké. Důležitá bude vzájemná spolupráce a rozvoj jemné motoriky. Budeme si vyprávět o tom, že se na tu návštěvu senioři velice těší. O tom, že na ně rodiče budou pyšní. Budou mít různé možnosti činnosti. Poučeny budou o manipulaci s jehlami, aby vždy byla vrácena do jehelníčku, aby délka návleku byla maximálně délkou jejich paže. Při přenášení nebo podávání nůžek držíme nástroj za čepele. Je potřeba dbát pořádku, aby bylo včas uklizeno. Navodí se příznivá atmosféra, posloucháním hudby a první den se budou připravovat střihy bez jakékoliv šablony. Práce bude podle vlastní fantazie a chuti na bázi dobrovolnosti. Pokud se některé z dětí nebude chtít do aktivity zapojit, autorka nabídne jinou možnost rukodělné činnosti, výrobu vánočního přání pro seniory nebo pro svou rodinu. Každý bude mít možnost se podílet i na tvorbě nové aktivity. Autorka bude děti motivovat k činnosti. A prozradí se dětem, že se setkají s dvaceti stařečkami a že bude hezké, když svůj dárek předají osobně tomu, koho samy vyberou.

Úterý, středa, čtvrtek

Každý den se setkáme v kruhu a po krátkém odpočinku budeme pokračovat v tvorbě: Autorka bude dětem radit, jak navlékat jehlu, šít základní i ozdobné stehy. Většinou podle vlastní fantazie. Přání budou mít šablonu. Bude připraveno několik pozitivních textů a z jednoho si děti budou smět vybrat. Je to z toho důvodu, že vzhledem k věku dětí je to od nich příliš náročné očekávání. A nevhodný text by mohl i ranit. A cílem dětí je předání radosti. Při práci s papírem nebo kartonem pak můžou děti stříhat, trhat, mačkat, slepovat a nalepovat, vystříhovat. Zkusit vyrobit puzzle, záložky, obálky, ozdoby nebo přáníčka. Autorka projektu bude vyrábět také přání pro seniory, aby šla příkladem, ale velké pro všechny seniory, třeba na jejich nástěnku o smyslu pro humor, který se stále zvyšuje, i když ostatní smysly ochabují.

Pátek:

Děti již určitě pocítí únavu a snad po setkání v kruhu všechny dárečky dodělají, prohlédnou, a nakonec uklidí do velké krabice. Autorka dětem prozradí téma na další týden. Snad to děti potěší a budou se těšit.

2.5 Třetí část projektu

Pondělí:

Na začátek literárně dramatické části projektu ve třetím týdnu bude připravena rytmiická báseň, že které se dá dobře intonovat a každý v ní může projevit podle svých citů či fantazie. Někdo se u toho může pohybovat, někdo i tančit. A protože mají děti rády tajemno, tak se jistě nadchnou slovy, že můžou zkusit taky trochu čarovat s jednou zpěvnou básní o čarování od Josefa Kainara, kterou jim chce autorka představit a z paměti zarecitovat:

Abraka Dabraka,	mudr a judr,
čáry, máry,	z říše plyše:
kolesa od lesa,	už ať se mi ten úkol píše!
brundibáry,	Ať se mi píše sám od sebe!
člobrdo na tvrdo,	Abraka čabraka,
hrnky brnk,	do nebe,
kocour je v roští,	v kalibru za libru
vrabec frnk,	olovo;
kampala papala,	vesele, skřítkové, do toho!
Čimboraso,	Do rána nepřibyl řádek ani.
slanina z komína,	Mizerné Kubovo
jáhly, maso,	čarování!

Dále si budou v kruhu děti o básni povídat. Kdo je ten básník, který tuhle báseň napsal a proč? Odpovědi budou děti hledat společně. Později si děti půjčí knihu, básnické sbírky Nevídáno, neslýcháno, a kdo bude chtít, může si číst i jiné básně a zkusit je recitovat. Dětem bude vysvětleno správného držení těla, dýchání, výslovnost. Autorka projektu bude využívat hodně chvály při odvaze číst či recitovat nahlas. Pokud se budou děti bát ztrapnění nebo výsměchu, tak je povzbudí, že se můžou ztrapnit nebo zesměšnit, ale že to k životu patří a že se to dá většinou zamaskovat, protože se báseň dá i trošku změnit, aby šlo slovo lépe z úst. A že se lidé budou radovat z jejich návštěvy a vědí, že se občas chyby stávají všem. Jak je důležité, aby to zkusily, i kdyby se stala chyba, bude to lepší, než aby zůstaly nečinně stát. A ubezpečí děti, že budou mít i nápovědu, kdyby zapomněly slova.

Úterý až čtvrtek

Další dny v posledním týdnu projektu se budou děti samostatně učit básničky a zkoušet si společnou píseň i tanečky ve skupinách a budou smět připravit nějaké divadélko podle vlastní fantazie.

Pátek:

Poslední den projektu prohlédneme všechny dárečky pro seniory a zabalíme je do krabic. Autorka řekne dětem, do jaké družiny půjdou, pokud se setkání nezúčastní. Zopakuje pravidla chování na cestě. Hlavně dodržování bezpečnosti v silničním provozu. Bude domluven signál, kdyby zapomněl někdo z dětí text a potřeboval poradit. Děti autorka poučí, aby slavnostní oblečení raději vyměnily za pohodlné, protože je potřeba cítit se dobře. Upřednostnit vřelý pozdrav a hezké rozloučení. Jako poslední instrukce bude předání informace o tom, kdy a kde děti autorka ve škole vyzvedne před tím, než vyrazí společně do Domu seniorů třetí čtvrtek v prosinci na předem domluvenou návštěvu.

2.6 Průběh realizace projektu

V prvním týdnu projektu došlo k naplánování mezigeneračního setkání na třetí čtvrtek v prosinci. Děti se dověděly o náročné práci pečovatelů v Domech seniorů. Vyprávěly o svých prarodičích a projevíly soucit s lidmi bez rodin. Děti se s nadšením zapojily do nabízených aktivit. Z lidových písní vybraly pro seniory píseň Ach synku, synku. Vyzkoušely si moderní tance, které předváděly dvě děvčata z pátého ročníku. Namalovaly pěkné obrázky. Ve druhém týdnu děti ve skupinkách šily dárečky pro seniory a tvořily přáníčka, stříhaly, lepily. Autorka projektu se přidala a vyráběla jedno z přání. Ve třetím týdnu děti recitovaly básně od Josefa Kainara a některé se i naučily. Divadélko se dětem nepovedlo. Děti propojily aktivity se scénkami podle vlastní fantazie. A v posledních dnech projektu ještě i dodělávaly dárečky. V den projektu celou cestu hustě sněžilo. Na zastávce, před příjezdem tramvaje si ještě jednou děti zopakovaly text písně a básní. Některé děti píseň nenacvičovaly, a přesto se nechaly strhnout nadšením a radostí a přidaly se. Než jsme dorazili na místo, píseň Ach synku, synku, zpívaly všechny děti. Na chodbách Domu seniorů se volně pohybovaly kočky a působilo to domácí atmosférou. Po vstřícném přivítání personálu Domova seniorů z dětí hned opadla tréma. Senioři, kteří již seděli u stolu, nebo na vozíčkách upřeli zrak na děti a utišili probíhající hovor. Zcela dětem věnovali svou pozornost, což si děti

užívaly. Tréma dětí zcela opadla při setkání pohledů dětí a dojatých seniorů při úvodní písni Ach synku, synku. Spojily se hlasy a všichni zpívali dohromady a senioři s úsměvem dali dětem najevo svou velkou radost za skvělý výběr písně, který byl jen na nich. Velkým potleskem senioři ocenili připravenou sérii moderních tanců s hudbou typickou pro dnešní dobu. Po vystoupení přišlo na řadu rozdávání dárků dětmi. Velkou vděčnost projevila nejvíce paní na vozíčku, které byla předána bílá látková kabelka, již by se mohla prý vzít i do divadla s milým vzkazem překypujícím optimismem od dívky, která se s velkou lítostí nemohla zúčastnit návštěvy. Také na druhé straně jedna z nejstarších seniorek, která se na děti obzvlášť těšila, se na schůzku nedostavila, protože byla den předem hospitalizovaná v nemocnici. Smutný chlapec zůstal zklamaný, že jeho dárek s velmi pozitivním vzkazem, kterému věnoval tolik úsilí, zůstal v tuto chvíli bez zpětné vazby. Po zprávě, že dárečky budou předány později, se uklidnil. I tato zkušenost patří k setkání se stářím. Celková atmosféra byla velmi příjemná. Senioři nešetřili chválou a obdivem výrobků a přáníček. Bývalá kantorka, přes úctyhodný věk, devadesát pět let, dokázala zaujmout děti vyprávěním, jak bylo ve škole v dřívější době, což mělo u dětí kladný ohlas. Když se slova ujal dědeček jedné z dívek, povídal, že tady, v Domě seniorů má i babičku. Pohotově zareagoval bystrý chlapec slovy: „Cože, vy máte ještě babičku? Kolik je jí let?“ Se společným smíchem senior dodal, že myslel svou přítelkyni. Po tom zavládla už jen dobrá nálada. Děti nyní pochopily, jakou velkou radost senioři mají, že jsou strůjci skvělého setkání. Došlo i k neplánovaným událostem, ke společnému zpívání koled, kdy se kutálely slzy po tvářích seniorů. Děti na oplátku dostaly sladkou dobrotu. Po dojemném a hezkém rozloučení následovala ukázka pokoje a truhlářské dílny vtipného dědečka, která měla u dětí největší úspěch.

2.7 Hodnocení

Vystoupení v Domě seniorů se dětem moc povedlo. Projevily zájem o všechny nabízené aktivity. Během tří týdnů nacvičily krátké vystoupení, naučily se přitom pěkné básničky, vyrobily pěkné drobné dárky, překonaly trému a hlavně dokázaly veřejně vystoupit před obecnstvem, které zapojily do vystoupení. Senioři se rádi stali více než jen diváky. Připravily pro seniory scénky z pěti lidových písní, jejichž názvy měli senioři hádat. Předvedly své dovednosti, tancem, zpěvem, recitací, ukázkami výtvarné tvorby představovaných zvuků. Komunikace se mezi dětmi také prohloubila, začaly si i pomáhat mezi sebou. Před seniory se děti dost styděly, tak nenašly odvahu se zeptat na jejich zájmy, ale někteří aktivní senioři o svých zájmech rádi povíдали sami od sebe, bez otázek. Děti

se dověděly, že se senioři snaží udržovat své zájmy a většinou upřednostňují klid a pohodu před fyzickou aktivitou, rádi společně sedávají při čaji a předávají si informace. Rádi žertují.

Setkání v Domě seniorů bylo velmi přínosné nejen pro milého seniora, s velkým smyslem pro humor. Mohl předat dětem bohaté zkušenosti s prací se dřevem. Velmi vstřícným a vznešeným přístupem si získal pozornost dětí a myslím, že si ten pocit užíval. Snad si plnil touhu, že mohl poskytovat dětem hodnotový model. Na jeho přednášku budou děti dlouho vzpomínat. Děti si převážně myslely, že senioři již nepracují. Byly velmi překvapené. Děti měly možnost vidět stárnoucího člověka mezi sedmdesáti a šestadevadesáti lety. Rozdíly byly značné a děti je vnímaly. Jeden chlapec si třeba myslel, že může mít několik životů. Po setkání s realitou chtěl vědět, jestli se může stát nesmrtelným. Padlo mnoho otázek a odpovědí. Vychovatel musí být připraven na různé situace.

V průběhu projektu došlo k suplování dětí z druhého ročníku. Byl zjištěn jejich zájem o nabízené rukodělné činnosti, s velkou chutí začaly vyrábět přáníčka pro rodiče. Materiálu, papíru a barev jsme měli dost i pro další děti. Zbylé látky, jehly i nitě nám zůstaly v zásobě na další tvoření. I když ty nejhezčí látky se hned rozebraly, tak nám stačily na milý dárek pro každého seniora. V době suplování za kolegyni se mladším dětem musela autorka věnovat, tudíž nemohla k velké lítosti podat pomocnou ruku při skupince s divadélkem, u kterého probíhalo tolik rozruchu a kde se děti hodně spřátelily, jenž se nedotáhlo do konce. Děti byly zklamané, že nebudou hrát divadlo. A že do jejich třídy přišly děti z druhého ročníku a narušily jim jejich soukromí.

A co se nepovedlo? I když počasí bylo právě nejvhodnější na tvoření, dětem již venkovní prostředí chybělo. K velké lítosti dětí, se neuskutečnilo připravované divadlo. V posledním týdnu projektu, právě v době nacvičování divadla musela autorka projektu přijmout k naší skupině, patnáct dětí z druhého ročníku, kterým onemocněla vychovatelka. Zástup byl tak náročný, že nezbyl čas přispěchat dětem, které si nevěděly rady na pomoc. Dominantní chlapec se pasoval do vůdčí role režiséra a strhával na sebe veškerou pozornost, rozděloval role, vymýšlel a diktoval scénář, který dal zapisovat děvčatům. Jeho urputné nadšení vedlo ostatní děti k podřízenosti, kterou ochotně přijaly. V době suplování nebyl v družině a při návratu jeho zájem opadl, rezignoval na práci a pasoval se do role nečinného pozorovatele a radila. Děti, které dárek vyráběly a nemohly se zúčastnit setkání, byly zklamané, že nemohly vidět nadšení seniorů nad jejich tvorbou. Někdo měl jiný zájmový kroužek, byl nemocný nebo nemohl, protože si to nepřáli rodiče.

ZÁVĚR

Cíle byly naplněny a předčily očekávání autorky. Podle plánu se uskutečnilo připravované mezigenerační setkání v Domě seniorů, jenž bylo stanoveno jako cíl. Projekt se podařilo zrealizovat ve školním roce 2019/2020. Trval tři týdny a zúčastnilo se ho celkem třicet školáků a samotného mezigeneračního setkání osmnáct dětí. Dalším z cílů bylo připravit s dětmi aktivity pro seniory. Scénky i obrázky zvědavé seniory obohatily. Děti z Montessori byli aktéry většiny aktivit a dokázaly se rozhodnout a strhnout ke spolupráci i děti z běžných tříd, které mají více sklony k přizpůsobení a plnění již zadaných úkolů. Proto autorka projektu dětem navrhla jak práci se šablonou, tak i svobodnou činnost s možností rozhodování. Ze tří cílených aktivit děti nejvíce zaujala a dařila se jim vzájemná komunikace v literárně dramatické činnosti, ale není vyloučené, že by se v plánovaném zájmovém kroužku propojily hudební a výtvarné prvky tvoření. Po dlouhé úvaze se autorka odhodlala začít vést kroužek literárně dramatické činnosti v duchu názvu "Ve stopách Apollóna", kde budou o možném programu rozhodovat také děti. Výhodou připravovaného kroužku by byla i možnost pobývat v přírodě, kde by mohla být možnost mezigeneračního setkávání. Možnost navázat nová přátelství by byla výhodou zejména pro děti, jež nemají vlastní prarodiče. V dnešní uspěchané době se úcta a pokora ke stáří vytrácí. Nejstarším lidem chybí společnost dětí, možnost předávání vlastních zkušeností mladší generaci, která je nechce k velké společenské ztrátě poslouchat. Senioři se velmi rádi podělili o moudrost a svůj volný čas s dětmi a zkusili si spolupráci. A děti využily této nové zkušenosti i v jiných oblastech. Jaké to je, učit se jeden od druhého. Pochopily, že čas strávený ve školní družině se dá využít třeba k pomoci spolužákovi a že jim to přináší radost. Vždyť se tím děti učí probouzet v sobě soucit. Dále se děti naučily brát sebe i se svými chybami a přijmout lidi kolem sebe. Dále měly ze sebe dobrý pocit z toho, že přispěly k navození příjemné a slavnostní atmosféry a že nebyly kárané za drobné chyby. Naopak se děti setkaly s porozuměním, s hláskami, že to nevádí, když dětem při tancích selhala technika. Hlášku „to nevádí“ začaly děti používat ve své komunikaci mezi sebou. Došlo tím k nevědomému mezigeneračnímu učení. I zde se cíle naplnily. Vedení školy bylo rádo za vzornou reprezentaci. Všem školám bych doporučila pravidelné mezigenerační setkávání jako zdroj inspirace.

„Budete-li dávat lásku, dítě ji přijme, zvnitřní a bude ji oplácet. Může tak vzniknout nádherný naplňující cyklus, který je možný opakovat v příštích generacích (Bertiny 2013, s. 94).“

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BERTINI, K., 2013. *Sendvičová rodina: souběžná péče o malé děti a seniory*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0478-7.

HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol., 2007. *Školní družina*. Praha: Portál. 2.vyd.

ISBN 978-80-7367-268-3.

KALVACH, Z a kol., 2004. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0548-6.

KŘIVOHLAVÝ, J., 2015. *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál. 3. vyd. ISBN 978-80-262-0978-2.

NEŠPOR, K., 2002. *Léčivá moc smíchu*. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-7021-581-X.

RABUŠICOVÁ, M., KAMANOVÁ L., PEVNÁ, K., 2011. *O mezigeneračním učení*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5750-0.

RABUŠICOVÁ, M., BRUCKNAROVÁ K., KAMANOVÁ, L., NOVOTNÝ, P., PEVNÁ K., VAŘEJKOVÁ, Z., 2016. *Mezigenerační učení*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8460-5.

VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0

CITÁTY SLAVNÝCH OSOBNOSTÍ [online]. Aktualizováno 25.5. 2018 [vid. 7.5.2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/4233-platon-hudba-a-rytmus-nachazeji-cestu-k-nejskytejsim-mist/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Přání

Příloha B Některé dárečky

A)

B)

